

Slægtshistorisk forening for Viborg og Omegn

Noter til foredraget: Min kriminelle tip-tip-oldefar Karen Straarup

Foredraget tager udgangspunkt i en tip-tip-oldefar, som i 1830'erne blev dømt for en kriminel handling. En tilsyneladende pæn og agtværdig bonde fik sit liv ødelagt. Slægtsforskeren kommer på et specielt detektivarbejde.

De benyttede kilder gennemgås, og konsekvenserne for den dømtes familie belyses, for én person blev dømt, men en hel familie blev straffet.

Her finder du kilderne:

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm:

Københavns Stokhus. (Hvis du vil lede efter en eller flere konkrete indsatte i Stokhuset, er særligt interessante arkivalier de forskellige "mandtals"protokoller over fangerne.

Protokollerne dækker perioden 1741 - 1860.

Også fangesager "ærlige og uærlige fangers domme og generalier 1741 - 1857 er en vigtig kilde.

Indgangen til at bruge disse sager er fangens nummer. Nummeret står i de forskellige "mandtals"protokoller.

For perioden 1807 - 1849 findes der også signalementsprotokoller over de indsatte.

Fanger, som døde mens de sad i Stokhuset, er normalt indført i kirkebogen for Garnisons sogn)

Slaverullen for Københavns Stokhus 1824-1843.

LA Sjælland DK-003 39

Bogen er inddelt i spalter, indførsler er sket fortløbende. Der er også et alfabetisk navneregister efter efternavn. Opdeling i ærlige og uærlige fanger.

Side 61. Dette står der vedr. Iver Olesen:

Nr.	Navne	Hvad han har været af profession	Fødested	Alder
773	Iver Olesen	Arbejdsmand	Hertugdøm Slesvig	45

Religion	Gift/Ugift	Har børn	Indkom	På hvor lang tid	Forbrydelse
Luther	Gift	3 dr 4 pi	12. august 1831	Livstid	Hestetyveri på marken
Efter hvis dom		Kolonne uden tekst		Kolonne uden tekst	
Højesterets		Fritaget for kagstrygning ved Kgl. Resolution		Løsladt 19. oktober 1836	

De omkringstående:

Stort set alle har fået livstidsdom for tyveri.

Mange er blevet fritaget for kagstrygning og brændemærkning ved kongelig resolution.

Ganske mange har en højesteretsdom.

Enkelte har 3 års fængsel for overfald.

Voldtægt giver også livstidsdom.

Hæleri " "

Mordbrand " "

Der er fanger i alle aldre fra 20'erne til 70, men de fleste er 30-40-50år.

Der er folk fra hele landet (mange jyder).

Blandt slaverne er der soldater, men ikke mange.

Nogle fanger flyttes til Nyborg, Rendsborg, Citadellet, Kronborg, Raspehuset, tilbage til Stokhuset.

En del med livstidsdom bliver løsladt efter nogle år, men det er ret usædvanligt, at Iver Olesen "kun" sidder 6 år sammenlagt med tiden i Vejle Arrest.

Ved de uærlige fanger er tilføjet en rubrik om kagstrygning. Det blev typisk gjort ved dem. Ligeledes brændemærkning.

Nogle overføres til uærlige fanger.

Nogle uærlige bliver undervejs ærliggjort.

Mange har tidligere været straffet, så står der f.eks. ved profession: Løsladt slave eller tugthusfange.

Kolonnen til bemærkninger er tom hos de fleste, men her står f.eks. om "undvegen 14. maj 1832, samme dag indbragt osv." Der er en der undviger 9 gange. Overføres i 1836 til Raspehuset.

Mange døde i fængslet.

Nogle begik selvmord.

Nogle omkom under arbejdet, så står det noget nedtonet, f.eks. druknet under arbejdet.

Ved nogle står der at de blev frigivet ved kongelig resolution. Det står ikke ved IO (selv om han vel blev det).

Københavns Stokhus

Københavns Stokhus var oprindeligt et militært arresthus, som lå på hjørnet af Stokhusgade og Østervoldgade (overfor Statens Museum for Kunst). Bygningerne fandtes frem til begyndelsen af 1900-tallet, hvor hele komplekset blev revet ned.

I 1741 blev stedet åbnet for civile fanger, og det blev et sted, hvor personer, der var idømt "slaveri", dvs. tvangsarbejde eller fæstningsstraf, kunne afsone. Der fandtes også senere andre lignende straffeanstalter uden for København. Fangerne var opdelt i "ærlige" og "uærlige" fanger, idet de "uærlige" var personer, der var blevet kagstrøget. Kagstrygning var en vanærende pryglestraf, som betød, at delinkventen mistede sin ære. Sædvanligvis blev de indsatte i Stokhuset kaldt "slaver".

Stokhuset var i brug indtil 1/4 1860, hvor det blev nedlagt ved en bekendtgørelse fra Justitsministeriet. Fangerne blev overført til det nybyggede fængsel i Vridsløselille, som var etableret efter tidens mest moderne ideer om fængselsindretning.

Ole Pedersen Kollerøds levnedbog.

Kriminel i 1820-50 mest af nød.

Ole P K er næsten jævnaldrende med Iver Olesen.

1802-1840

1787-1847

De har ikke været i Stokhuset på samme tid.

Ole Kollerød skrev i 7 mdr. 24/1 - 19/8 1840

Beskriver retsvæsenet - sin egen ulykke - kærlighed - kritik

Undveg fra Blåtårn 1838, derefter overført til Stokhuset.

Dom ved Højesteret: Halshugges - lægges på stejle og hjul.

Henrettet på Amager fælded 17. nov 1840

Stokhusets arrestrum havde numre, Ole K sad i nr 3 i kælderen.

Fangedragten kalder han en narredragt.

Lænker på.